

De Kelk op niveau met Fo-vertolking

BRUGGE — Met „Tutta casa letto e chiesa” schreef het echtpaar Dario Fo-Franca Rame een negental eenakters over de positie van de vrouw. „En God schiep de vrouw - voor keuken, kerk en kinderen” werd eerder al door De Nieuwe Scène uitgebracht. Nu ook in De Kelk. De vijf uitgekoken tafereelen, telkens voor één aktrice, worden verdeeld onder Marleen Maes en Gerda Marchand. Al ziet men het feministische geweer bij manier van spreken voortdurend in de aanslag, toch volgen weinig slogansalvo's. Maar in het kijkervizier komt het gevizierde als in een vergrotende lachspiegel te staan. En de blik zelf is het schot in de roos.

De reeks uitgebeelde „toestanden” zijn in feite triestige, voldragen banaliteiten, die gespeeld worden volgens de wetten van het genre dat ze zelf vertegenwoordigen: de groteske. Telkens is er de vrouw alleen en telkens (behalve in de Medea-eenakter) wil ze dat het publiek om haar eigen karikatuur lacht, maar ondertussen heel goed aanvoelt hoe die in feite de regelrechte konsekventie is van de karikaturale toestand waarin de maatschappij haar plaatst.

In de eerste plaats is dat de man, de „baas”. Ze is zijn seksobject, zijn kinderoppas en zijn werkvrouw, al klopt ook zij daarnaast haar lopende-band-uren in de fabriek. De mannenwet is het, die voorhoudt dat zij zich „enkel” bij hem kan waarmaken, en ze moet er dan maar bijnemen dat de man haar kort houdt

en zijn maturiteit met jonger groen voedt. Want dit is zeker: de vrouw verlept en de man wordt steeds rijper! Dit alles leidt tot cliché-situaties die wel beschouwd letterlijk een grote, pijnlijke klucht zijn.

En Fo is konsekvent. Hoe de vrouw hierop ook reageert, revolterend, narcistisch wegdrogend of neurotisch wegwijnend, de reflexen van haar eenzaamheid maken zelf deel uit van het groteske toneelbeeld. De uiterlijke verwickelingen die soms tot in het absurde uit de hand lopen, zijn eigenlijk het cartoonbeeld van de innerlijke verwarring. Het duidelijkste voorbeeld is „Een vrouw alleen”, waarin Gerda Marchand opgesloten zit in haar flat tussen een voyeur, een telefonische vuilprater, een huilend wiegekind, een invalide schoonbroer die zijn handen niet kan thuishouden, een jonge aanbieder die met zelfmoord dreigt en een echtgenoot-toezichter. Men zou om minder zenuwlijder worden.

De kracht van Dario Fo's werk zit veelal in de beslissende spelidee. Zijn appel aan de speler is heel groot. Het succesrijk realiseren van zijn opzet is dan ook evenredig met het geleverde acteurswerk. Elke scène is in haar aanzet in feite een „voorwendsel” om de vrouw aan het woord te laten over haar sociale- en gezinssituatie. Maar het wordt vooral geen vertel-monoloog. De verhalen en commentaren worden „uitgevoerd”, overgedaan, met fantazierijke bokkesprongen. Zoals bij de „jonglerieën” moet ook hier de solospeler telkens genoeg panache bezitten om zich te laten gelden tegenover zijn fiktieve tegen-speler(s), al dan niet het publiek, en om af en toe een aantal rollen te mixen.

Dit is altijd een bijzondere uitdaging. Regisseur Jacky Tummers dirigeert in de juiste richting en vooral Marleen Maes legt een soepele veelzijdigheid aan de dag. In de drie tafereelen die ze voor haar rekening neemt, is ze op haar best waar ze de (ook) sexueel onderliggende vrouw speelt, in een „spreidstand” die gaat van bed tot verloskamer. Dit is echter maar een aanloop tot het uitspelen van een lange metafoor in de vorm van een sprookjesburleske, waarin realiteit en sublimering versmelten. Over het lief klein meisje-met-de-dromen dat uiteindelijk één wordt met de geliefde lelijke voddepop-met-de-schuttingwoorden. En waarin de kabouter, de rosse kater en de wolf (een betoverde ingenieur met alle romantische kwaliteiten van een huwelijksadvertentie) de fraaie tegenpartij vormen.

De parafrase van Medea, waarin de klassieke kindermoord een bewust feministische repiek wordt, blijft in het spel zijn ernstige basistoon behouden en komt, ook inhoudelijk, minder uit de verf. Als pendant voor haar hysterische huismoederrol, vertolkt Gerda Marchand ook de vrijgevochten hippie-moeder, die haar levensgeschiedenis een beetje omslachtig in en om de biechtstoel komt „belijden”. Als een manifest tegen het bestaan van elke Orde. Een geschiedenis van intellectuele emancipatie wordt ons onthouden.

In „En God schiep de vrouw” is de komiek verregaand, maar niet vrijblijvend, omdat hij de ernst van de absurditeit reflecteert. Met deze produktie haalt Teater De Kelk eindelijk weer niveau.

FRED SIX

Tot 28 maart.

EN GOD SCHIEP DE VROUW in Teater De Kelk

Marleen Maes in „En God schiep de vrouw” van Dario Fo.

„Eén van de beste produkties dit jaar te Brugge”
(Brugsch Handelsblad)
„Een uiterst boeiende produktie” (Knack)
„De Kelk op niveau” (De Standaard)

„En God schiep de vrouw...” van Dario Fo, een geëngageerd stuk over vrouwen, feministisch, maar vol ironie en galgenhumor; een stuk dat geen blad voor de mond houdt, de zere plek raakt. Met o.a. Gerda Marchand en Marleen Maes.

Tot 28 maart elke donderdag, vrijdag en zondag om 20u30 in **Teater De Kelk, Lange Straat 69, Brugge**. Reservations: 050-33.28.77.

En God schiep de vrouw...

Feminisme aanleiding tot sterk akteren

„En God schiep de vrouw...” van Dario Fo en Franca Rame, gespeeld in De Kelk, Brugge, door Marleen Maes en Gerda Marchand, in regie van Jacky Tummers. Tot einde maart, elke donder-, vrij- en zondag om 20 u.30. Bespreketelefoon (050) 33.28.77 (van 13 u.30 tot 17 u. en twee uur vóór de voorstelling).

In teater De Kelk (Brugge) zijn Marleen Maes en Gerda Marchand aan het woord in een vijftal monologen uit „En God schiep de vrouw... voor keuken, kerk en kinderen”, van de momenteel veel gespeelde Italiaan Dario Fo en diens vrouw Franca Rame. De oorspronkelijke serie bestaat uit negen, op zichzelf staande eenakters en onder de titel „En God schiep de vrouw, voor keuken, bed en baas” heeft het Kollektief van de Internationale Nieuwe Scène er, met een andere keuze en in een andere volgorde, destijds de aandacht op getrokken, in een periode toen zowel het strijdtoneel als het feminisme betere dagen kenden. De vijf monologen die nu in De Kelk worden gespeeld zijn gegroepeerd rond de eenzaamheid van de vrouw, die steeds maar in de hoek wordt geduwd en bovendien haar gevoelens dient te onderdrukken. „En God schiep de vrouw...” laat dus vrouwen luidop lucht geven aan al die frustraties. Ze richten zich tot een ingebeelde toeschouwer, een biechtvader, een psychiater of een goedwillige buurvrouw, of laten hun gevoelens gaan in een monoloog-intérieur. Een overwerkte arbeiderster-huisvrouw beleeft 's nachts in haar dromen nog de machinale fabrieksarbeid, reageert zich af op de baby en weet op de duur niet meer welke dag het is. Een moeder bekent in de biechtstoel — een welgekomen schuiloord — hoe ze haar hippe zoon achterna is gegaan en zelf superfreak is geworden. Een vrouw in gespreksnood geeft vrije loop aan haar angsten in het surrealistisch sprookje van de lappipop die alsmat maar vieze woordjes zegt. Een huisloof, door mannen van allerlei slag belaagd, zoekt tenslotte bevrijding door een aantal belagers definitief uit te schakelen en in een laatste monoloog komt ook Medea aan het woord om de moord op haar kinderen te rechtvaardigen.

„En God schiep de vrouw...” is komisch, satirisch, grotesk teater. Het is ook politiek teater dat striemend de situatie van de vrouw in een aantal maatschappelijke toestanden schetst. Toch is „En God schiep de vrouw...” voor het strijdend feminisme nu minder bruik-

Marleen Maes vertelt het sprookje van de onderdrukte seksualiteit.

baar. De voorgestelde „oplossingen” zijn te extreem. Ook wordt de kern van het dramatische van elke situatie vaak verdrongen in de volkse spraakwaterval, in de beeldende gebarentaal, in de aankleding of in de knotsgekke afloop, behalve dan in de parafraze op Meda. Je gaat dus „En God schiep de vrouw...” bekijken omwille van de verrassende vormelijke prestatie en niet (meer) omwille van de inhoud. Je geniet van het plastisch vermogen van de taal en van de gelegenheden tot fors akteren en het schenenschoppen is dragelijker. Regisseur Jacky Tummers weet bepaalde aksenten te leggen en een heus hoogtepunt wordt bereikt door Marleen Maes in de sprookjes-monoloog „We hebben allen dezelfde geschiedenis”.

Teatraal beschouwd is „En God schiep de vrouw...” dus een uiterst boeiende produktie geworden waarin Marleen Maes en Gerda Marchand de verhalen niet alleen vertellen, maar ze vooral spelen vanuit een rijke fantasie en een veelzijdig talent. Het nogal omslachtig decor (Leo Hubrecht) in de eerste twee monologen wordt gewoon weggespeeld. „En God schiep de vrouw...” behoort ongetwijfeld tot het beste van wat we in „De Kelk” tot nu toe zagen.

ROGER ARTEEL ■

THEATER

„En God schiep de vrouw”

IN THEATER „DE KELK”

Toen in 78 het Kollektief Internationale Nieuwe Scène met het vrouwenstuk „En God schiep de vrouw” van het echtpaar Dario Fo - Franca Rame de uitgebuite gezinspositie van de vrouw in de kijker wilde plaatsen, schoot het bij vele feministen in het verkeerde keelgat. Dit heeft te maken met Fo's eigen stijl: hij zet de hele problematiek nl. onder de lachspiegel en tracht op die manier het inzicht te vergroten.

Datzelfde stuk wordt thans opgezet door Theater De Kelk. En vermits dit Brugse gezelschap geen sociaal-politiek theater in zijn vaandel draagt, is de al of niet strijdbaarheid van dit stuk minder scherp gesteld.

„En God schiep de vrouw” bestaat uit vijf monologen, waarvan Marleen Maes er drie voor haar rekening neemt en Gerda Marchand twee. De kunst van de monoloog is het toch te doen overkomen als dialoog. Dit is wel het treffendst geslaagd in „Mama Superfreak”, waarin de vrouw zich richt tot

een denkbeeldige biechtvader over haar zwerversbestaan, dat ze heeft aangegaan om haar weggelopen zoon op te sporen. Maar vooral in „Een vrouw alleen”, waarin de medespeelster een overbuur is, aan wie de vrouw haar eenzaamheid uitschreeuwt. In die laatste sketch zijn er overigens nog andere voor het publiek onzichtbare tegenspelers: een halfverlamde zwager die zijn handen niet kan thuishouden, een vnzige telefoonmaniak, een huilend kind, een voyeur aan de overkant, haar echtgenoot die haar in het appartement heeft opgesloten en ten slotte haar bedgenoot, een jonge student bij wie ze de ware liefde heeft ontdekt. Met al die personages is ze gedurig in gesprek. Hun onzichtbaarheid maakt haar eenzaamheid des te schrijnender. Haar opgeslotenheid wordt er a.h.w. lijfelijk in verbeeld. Hoewel de lachslavo's niet ontbreken, is deze monoloog de meest bittere en meest aangrijpende.

Overigens zit er in de opeenvolging van de sketches een

duidelijke lijn: de eerste is de meest groteske en banale; in de laatste „Medea” is het bittere ernst. Hierin verrechtvaardigt Medea de moord op haar kinderen als antwoord op de onmenselijkheid van haar echtgenoot.

Als je van alle sketches de humor ontdoet, hou je een bittere ondertoon over en wordt het geheel uiteindelijk een nadenkertje over de vrouwenproblematiek.

Aan het spel van Gerda Marchand is intens plezier te beleven. Ze geeft enkele hoogstandjes van komiek en tragiek ten beste. Marleen Maes is haar evenknie. Vooral in de derde „Wij hebben allen dezelfde geschiedenis”, die is toegespitst op de sexuele uitbuiting, verbeeldt ze haar levensgeschiedenis van het eerste bedvertier tot de geboorte van het kind op een buitengewoon speelse wijze, om te eindigen met het prachtige sprookje aan haar ouder geworden tiener.

Nog tot 28 maart in Theater De Kelk, Brugge. **F. Vanhee**

PRIMA TONEEL IN DE KELK

En God schiep de vrouw... *Het Brugsch Handelsblad*

TONEEL

„En God schiep de vrouw” in Teater De Kelk

Heden vrijdag te 20u30 heeft in Teater De Kelk, Lange Straat te Brugge, de eerste voorstelling plaats van „En God schiep de vrouw... voor keuken, Kerk en kinderen” van Dario Fo en Franca Rame. Het stuk werd een paar jaar geleden in een enigszins andere versie met heel wat sukses gecreëerd door de Internationale Nieuwe Scène.

De Italiaanse akteur en toneelschrijver heeft wellicht nauwelijks voorgesteld. In 1969 richtte hij het teatercollectief „La Comune” op, dat politiek teater bracht. In deze periode schreef hij dan ook zijn veruit populairste stuk „Mistero Buffo”.

„En God schiep de vrouw” bestaat uit een vijftal momentopnamen uit een vrouwenleven en illustreert de eenzaamheid en de sleur van het dagelijkse vrouwenbestaan. Fo-Rame tonen ons de buitenhuiswerkende vrouw, die met een dubbele taak belast wordt: het ouderwordend en van zichzelf vervreemd huismoedertje, krampachtig en vergeefs op zoek naar vrijheid en authenticiteit; de vrouw als slachtoffer van het sexismen; en een parafraze op het medea-motief (Euripides) waarin zij ditmaal de kindermoord rechtvaardigt als legitiem antwoord op de onmenselijkheid waarmee zij behandeld wordt.

Dit alles resulteert echter niet in belerend slogan-teater. Fo's kritische boodschap wordt immers verpakt in een bijzonder groteske en uitbundige fantasie.

Akteurs zijn Gerda Marchand (als gast KVS-Brussel) en Marleen Maes, bijgestaan door Marc Desmit en Rony Baert. Voor het decor tekende Leo Hubrecht; de regie is in handen van Jacky Tummers. Het stuk wordt verder gespeeld op 26, 28 febr., 4, 5, 7, 11, 12, 14, 18, 19, 21, 25, 26 en 28 maart, telkens te 20u30. Toegangsprijs 100 en 150 fr. Reserveren kan in Teater De Kelk, Lange Straat 69, Brugge, tel. 050-33.28.77, van 13u30 tot 17 u. en twee uur vóór elke voorstelling.

... en De Kelk vaart er goed mee! Na het sukses van „Stijloefeningen” gaat ook dit stuk een mooie toekomst tegemoet. Men weet van aanpakken in De Kelk. Er valt een stuk weg wegens ziekte van de hoofdvertolker, geen nood, vlug iets anders geprogrammeerd en niemand die ooit de indruk zou opdoen van improvisatie of zo. Neen, het stuk van Dario Fo komt volwaardig over, perfect gerodeerd, uitstekend begrepen en geregisseerd en zelfs superieur vertolkt. Akkoord het is niet helemaal nieuw. Maar het zou mij verwonderen als die vijf eenaktjes ooit zo goed op mekaar aangesloten hebben en zo intelligent voorgebracht werden.

Men kent Dario Fo sedert „Mistero Buffo” behoorlijk goed. Maar het is sedert de onvergetelijke opvoeringen van de „Internationale Nieuwe Scène” moeilijk geworden om Fo met minder indrukwekkende stukken, tot zijn recht te doen komen. Hier hebben wij te doen met vijf eenakters, tevens vijf monologen uit een reeks van negen die de gezamenlijke titel dragen van „Tutta casa letto e chiesa”, wat rechtstreeks zinspeelt op de drie Duitse K's „Kinder Kirche Küche” ofte de drie symbolen van de „slavernij” der vrouwen... Een stuk dus voor (lieft linkse) feministen!

Marleen Maes neemt drie schuifjes voor haar rekening, Gerda Marchand neemt er twee. Ze lossen mekaar af in de gekste situaties van het huishouden, zij maken (of liever Dario Fo maakt) de meest gewone gebeurtenissen van het leven zo onwaarschijnlijk krankzinnig, burlesk en dus controversieel dat je telkens weer in lachen moet losbarsten terwijl je inwendig moet bekennen dat de zaken niet zo eenvoudig zijn als Fo ze voorstelt maar ook niet zo geruststellend zijn als wij ze dagelijks beleven. Het gaat over de konditie van de vrouw in onze wereld, een konditie die helemaal gewijzigd is na eeuwen vanzelfsprekendheid. In die vijf eenakters gaat

Gerda Marchand die in een van de taferelen een voyeur onder schot neemt.

Dario Fo zeer ver. Zonder er op te letten applaudiseren wij daar vijfmaal een radikale afrekening met de keuken (nou ja) maar ook met de man (ai! ai!) en zelfs met de kinderen (iets heiligs) en met de hele samenleving (een hele moordpartij). Ieder schuifje vult het vorige aan. Na de derde, tevens na de pauze, verandert de toon trouwens helemaal, de ironie wordt er bitter en in het laatste, Medea, zitten wij volop in de tragiek.

Het moet dan ook niet verwonderen als Dario Fo ook zijn vrouw als co-auteur vermeldt. Die samenwerking was bijna noodzakelijk. Maar de stijl is wel degelijk die van Fo. Een virtuositeit als van geen andere. Dit is volkstoneel in de oude traditie van de comedia del arte. Maar kwa inhoud, kwa humor is het zeer eigentijds. En kwa visie op de vrouw staat dit toneel zeer ver van de traditionele kletskaus, maar zeer dicht bij de geslepen echtgenote die haar domme man bij de neus leidt en hem eventueel royaal bedriegt. Wat vooral nieuw klinkt, is de sociale achtergrond van de verdrukking.

De geëmancipeerde vrouw is altijd een bron van hilariteit geweest, ook bij Fo, maar hier klinkt die hilariteit vals. Het doordrijven van een situatie tot in het groteske toe toont tenslotte heel duidelijk hoe dubbelzinnig die situatie reeds vanaf de aanvang was. Vandaar een soort inwendige kolder-logika die heel kenmerkend is. In het toneel van Fo wordt de toeschouwer aan zijn pret beetgenomen. De gewone regisseur van de stukken van D. Fo, Arturo Corso, heeft ons reeds lang geleerd hoe je met dit werk moet omgaan. Jacky Tummers heeft die lessen niet meer van doen. Hij haalt uit zijn twee vertolksters het maximum (ook fysisch!). Wij mogen ze in

een adem vermelden Marleen Maes en Gerda Marchand. Zij zijn adembenevend in hun verscheiden rollen. Leo Hubrecht die het decor ontwierp verdient alle lof. Met enkele elementen die van veel tot bijna niets kunnen gaan weet hij de gewenste sfeer te scheppen waarin alle aandacht naar het spel kan gaan.

En wie zich ergert aan de soms platte taal en trivialiteit van dit teater met zijn radikale stellingen en kritiek, moet zich de vraag stellen of ook dit geen elementen zijn van die gewilde vergroeiing die Dario Fo belicht om er beter het mes van zijn ironie in te zetten. Voor mijn part een produktie die er mag zijn, een van de beste dit jaar in Brugge.

J.V.D.

En God schiep de vrouw... maar hoe!

In teater De Kelk in Brugge wordt een aanslag gepleegd op Dario Fo's «En God schiep de vrouw voor keuken, kerk en kinderen...». In een inspiratieloze regie van Jacky Tummers, die mikt op de platste teatertruks, spelen Marleen Maes en Gerda Marchand op een niveau dat van teater een groteske misleiding maakt.

Het stuk «En God schiep de vrouw» werd een aantal jaren geleden door de Nieuwe Scène gebracht. Toen kon men al de kritiek horen dat inzake vrouwenproblematiek er nauwelijks een element aan de discussie toegevoegd werd. Dat het om een politiek duidende voorstelling ging, die bovendien knap gebracht werd, staat buiten kijf.

Door het wegvallen van het stuk «Het Zeepaard» van A.G. Moore, heeft De Kelk gemakshalve naar Fo gegrepen om een kluchtige voorstelling te maken. De vijf fragmenten van Fo's stuk die in de Kelk te zien zijn tarten elke verbeelding. Jacky Tummers heeft in zijn regie het stuk geïnterpreteerd als de platste vaudeville (Fo wil toch dat de mensen zich amuseren). Van satire kan je nog verwachten dat er een zekere fijnzinnigheid inzigt. Wat in de Kelk te zien is mikt op de boetigste onderbuikreflexen van het pu-

Gerda Marchand als een van de twee vrouwen zoals God ze niet geschapen heeft.

blijk. En dat blijkt nog aan te slaan ook, wat niet getuigt voor de aanwezigen.

Tummers laat de actrices overakteren in de meeste fragmenten. Hij mikt op goedkope effecten. Een kind is bijvoorbeeld een pop en die wordt niet in een wieg gelegd maar er van ver ingeworpen tot groot jolijt van Jan Publiek. Wie het moet hebben van excrementen, vervloekingen van de allereerste en uitbreiding van het arsenaal schuttingtaal, komt ruim aan zijn trekken. Men noemt dat volkse taal, alsof «het volk» daar

niet op de meest denigrerende manier wordt voorgesteld (Luister maar eens naar Koot en Bie in hun fragment van de journalist in gesprek met de staker).

Inhoudelijk is het stuk van Fo vandaag nog meer verouderd. Dat het om een sterke aanklacht gaat, valt niet te ontkennen, maar dat heeft Tummers er ook weten uit te wippen. Van schrijnende toestanden wordt dijenkletsjerij gemaakt. Tummers heeft de intentie van de auteur zonder enig politiek fatsoen weten te bagatelliseren. Het sterkste voorbeeld is het fragment «Wij hebben allen dezelfde geschiedenis». Ook «Een vrouw alleen» eindigt in heen en weer gehol en een combinatie van sentiment en boertigheden.

Akteerprestaties? Ondermaats en grotesk. Tijdens zeldzame momenten komt er een vleugje geloofwaardigheid in de expressiviteit van Marleen Maes en Gerda Marchand. Toch slagen ze er in dit weg te werken door burleske overdrijvingen.

TONEEL

Daan BAUWENS

Omdat we Tummers nog niet vergeten zijn: voor het erg gedateerde «Mama superfreak» heeft hij inscenering tot en met kostumering van de Nieuwe Scène gepikt. Wie buitenlandse regies kopieert heeft nog kans op geheimhouding. We zijn nu al zover dat het een prestatie is even bij de eigen collega's te gaan kijken.

Is er iets nog geen brandhout? Het dekor. Knap werk maar ontzettend onhandig. De eenvoudige maar aantrekkelijke decoratie vraagt teveel dekorwisselingen die met wansmakelijk lawaaiige muziek worden opgevuld. Ziezo. We hebben zowat alles gehad. Als God de vrouw zag zoals ze in de Kelk voorgesteld wordt, zou het hem spijten ze ooit geschapen te hebben. Weeral iets waarover wij met hem van mening verschillen. «En God schiep de vrouw...» in teater de Kelk te Brugge, tot 28 maart telkens om 20u.30. Reserveratie: (050) 33 28 77.